

Groupcare som værktøj i et undervisningsforløb

Simon B. Heilesen

Roskilde Universitetscenter, Danmark
simonhei@ruc.dk

Abstract: Groupware-værktøjet Groupcare har på forsøgsbasis været anvendt som supplement til en forelæsningsrække på Kommunikationsuddannelsen på RUC. Artiklen beskriver fordelene ved at benytte et groupware-system frem for en "kursushjemmeside", den redegør for henholdsvis underviserens og de studerendes oplevelse af situationen, og den påpeger nogle af de vanskeligheder, der er forbundet med at supplere den konventionelle konfrontationsundervisning med virtuelle rum.

Keywords: IKT og læring, IT-støttet undervisning, groupware, CSCW, Groupcare

Kurset

I efterårssemesteret 2001 afholdt denne artikels forfatter en forelæsningsrække om *Kommunikation på Nettet* på Kommunikationsuddannelsen på Roskilde Universitetscenter (RUC). Forelæsningsrækken blev udbudt som et 3 ECTS-points kursus og omfattede seks mødedage af tre timer, en obligatorisk litteratur på ca. 300 sider samt tilbud om et værksted over fire eftermiddage, hvor de studerende under vejledning af en undervisningsassistent kunne øve sig i praktisk webside-design.

Efter den sidste kursusdag blev de studerende, som ønskede at opnå ECTS-points for deltagelse, bedt om at løse en skriftlig hjemmeopgave. Den omfattede en kort besvarelse (hver 100 – 200 ord) af seks spørgsmål med tilknytning til pensum. Efterfølgende blev der foretaget en omfattende skriftlig evaluering af hele undervisningsforløbet.

I alt 59 studerende var indskrevet på forelæsningsrækken, 50 af dem aflagde prøve ved at besvare de seks spørgsmål, og 18 deltog i den efterfølgende kursusevaluering.

I 2001 – 2002 gennemførtes på RUC *Scenarioprojektet*, et forsknings- og udviklingsprojekt der skulle undersøge mulighederne for at øge mængden og kvaliteten af IKT-anvendelsen i RUC's uddannelser. Som led i dette projekt blev forelæsningsrækken om *Kommunikation på Nettet* suppleret med et groupware-værktøj, Groupcare. Hensigten var, at størstedelen af kommunikationen uden for auditoriet mellem underviser og studerende skulle foregå ved hjælp af dette værktøj. Eneste undtagelser var dels besvarelse af den afsluttende prøve, der skulle indsendes som e-mail direkte til underviseren og dels evalueringen af forelæsningsrækken, som flertallet af de studerende foretrak at foretage via e-mail, selv om det var tilladt at lægge besvarelsen i Groupcare eller at aflevere på papir.

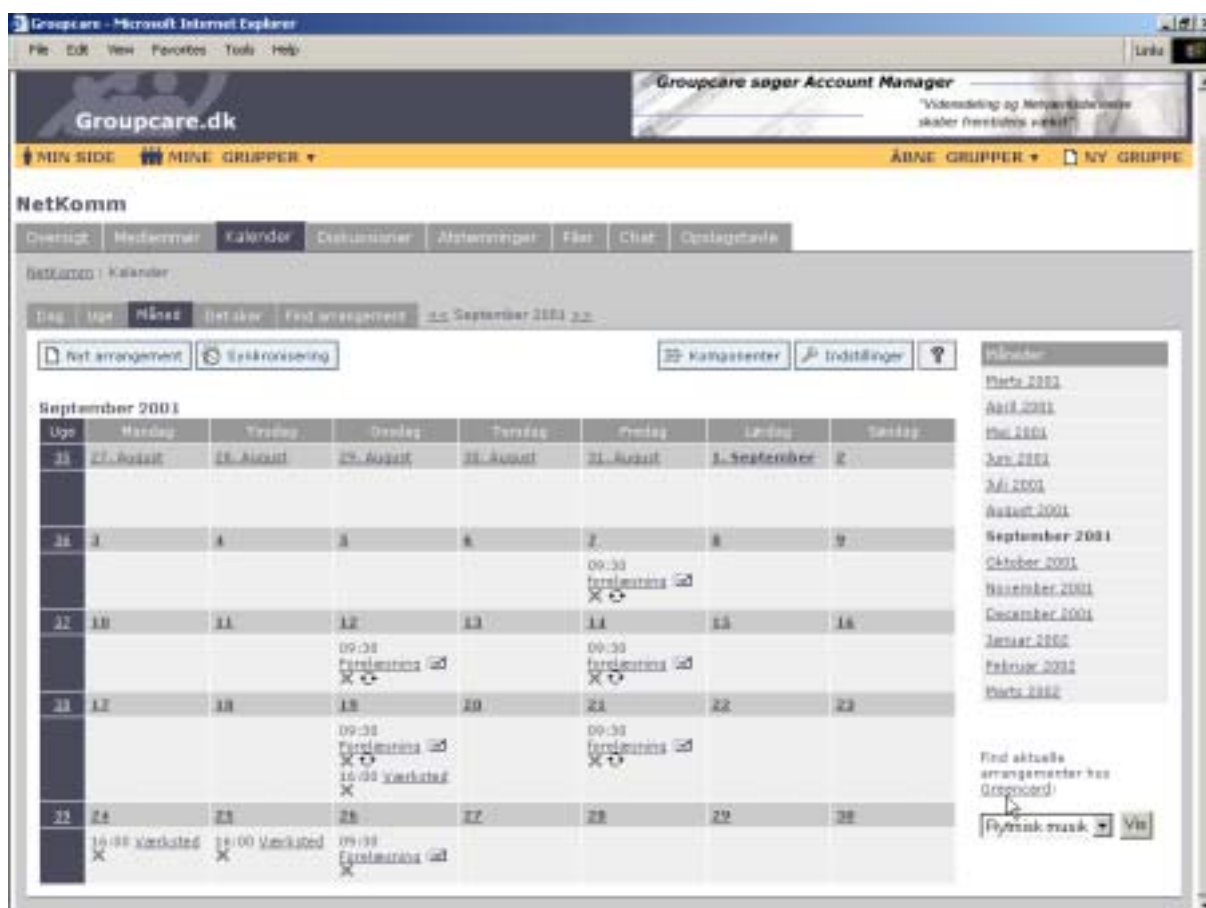
Groupcare

Groupcare er et system til netbaseret samarbejde (Computer-supported Cooperative Work – CSCW). Det er udviklet af aktieselskabet Groupcare.dk (<http://www.groupcare.dk>), der om produktet skriver:

Groupcare leverer software og services beregnet til at understøtte samarbejde, netværksdannelse og skabelsen af virtuelle communities. Vi leverer løsninger indenfor

opbygning af communities og groupware systemer. Derudover driver vi community-portalen www.groupcare.dk som er en gratis Internet-service, der skal hjælpe foreninger, klubber, studerende og virksomheder med at kommunikere og dele viden.

Netop den gratis adgang til et velfungerende CSCW-system har gjort Groupcare populært blandt studerende, der blandt andet benytter det i deres gruppebaserede projektarbejde. Al administration og teknisk vedligeholdelse varetages af Groupcare.dk. Som gratis og bruger på en fremmed server er man imidlertid underkastet en vis vilkårlighed, når det gælder service. Netop i den periode, hvor vores forsøgsundervisning foregik, var Groupcare forholdsvis ustabil. Der var ofte lange svartider, og der forekom en enkelt nedeperiode.

Figur 1: Kursuskalender for Kommunikation på Nettet

Enheden for et samarbejde i Groupcare er en *gruppe*, dvs. et antal brugere, identificeret ved e-mail-adresse og login-navn, som deler en række værktøjer i et virtuelt rum. Rummet kan være *lukket*, så kun dets ejer bestemmer, hvem der får adgang; det kan være *halvåbent*, så tilmelding skal godkendes af ejeren; og det kan være *åbent*, så alle kan tilmelde sig.

De væsentligste af værktøjerne er:

- e-postliste til udsendelse af post til alle gruppens medlemmer,
- medlemsliste med navn, e-mail-adresse og telefonnummer (data kan eksporteres til brug i andre applikationer som fx tekstbehandling og regneark),
- kalender med dag-, uge- og månedsvisning og med mulighed for at oprette "arrangementer",
- diskussionsforum med trådede diskussioner,
- en funktion hvor man kan oprette og gennemføre afstemninger,

- filarkiv, hvor der som standard er 20 MB til rådighed for gruppen,
- chat-rum til synkron kommunikation (logging kun mulig for betalende medlemmer),
- opslagstavle, inddelt i henholdsvis links og noter (dvs. meddelelser skrevet i systemet).

De fleste af værktøjerne finder man frem til via menuer, der er udformet som faneblade i Groupcares let overskuelige brugergrænseflade. Betraget ud fra funktionaliteten har Groupcare en opbygning, som alene tager udgangspunkt i værktøjerne: Enten ser man på kalenderen, *eller* også ser man på opslagstavlen (hvor man enten kigger på links *eller* på noter – og derfor skal huske hvad der er hvad), *eller* også ser man på diskussionsforumet. Den opgave, som gruppen eventuelt skal løse gennem brug af systemet, ligger spredt over disse og flere andre skærmbilleder, så det kan være svært at fornemme helheden. Det er en uheldig mæssighed set ud fra en anvendelse til projektarbejde, som Groupcare bestemt ikke er ene om (Heilesen og Ørum 2002), men den bidrager til en følelse af, at systemet sommetider er lidt omstændeligt at arbejde med.

Mere alvorlige mangler set ud fra et CSCW-perspektiv er fraværet af indikatorer af tilstedeværelse (hvem er online?, hvem har læst hvilke indlæg?), begrænsede muligheder for samarbejde om produkter (ingen let ajourføring og versionering af filer eller mulighed for at låse filer, der er i brug), det ret primitive diskussionsforum med få visningsmuligheder samt de begrænsninger som gælder for gratisversionen, især den beskedne arkivplads og den automatiske udlogging efter 20 minutters inaktivitet (forstået som menuvalg – man er fx inaktiv, mens man skriver på et indlæg, og aktiv når man klikker på ”send”).

Groupcare tåler således ikke sammenligning med et professionelt CSCW-system, men det er ”godt til prisen”, det er overordentligt nemt at bruge, og det kan konfigureres sådan, at det umiddelbart er til rådighed for alle uden en besværlig, centraliseret brugerregistrering.

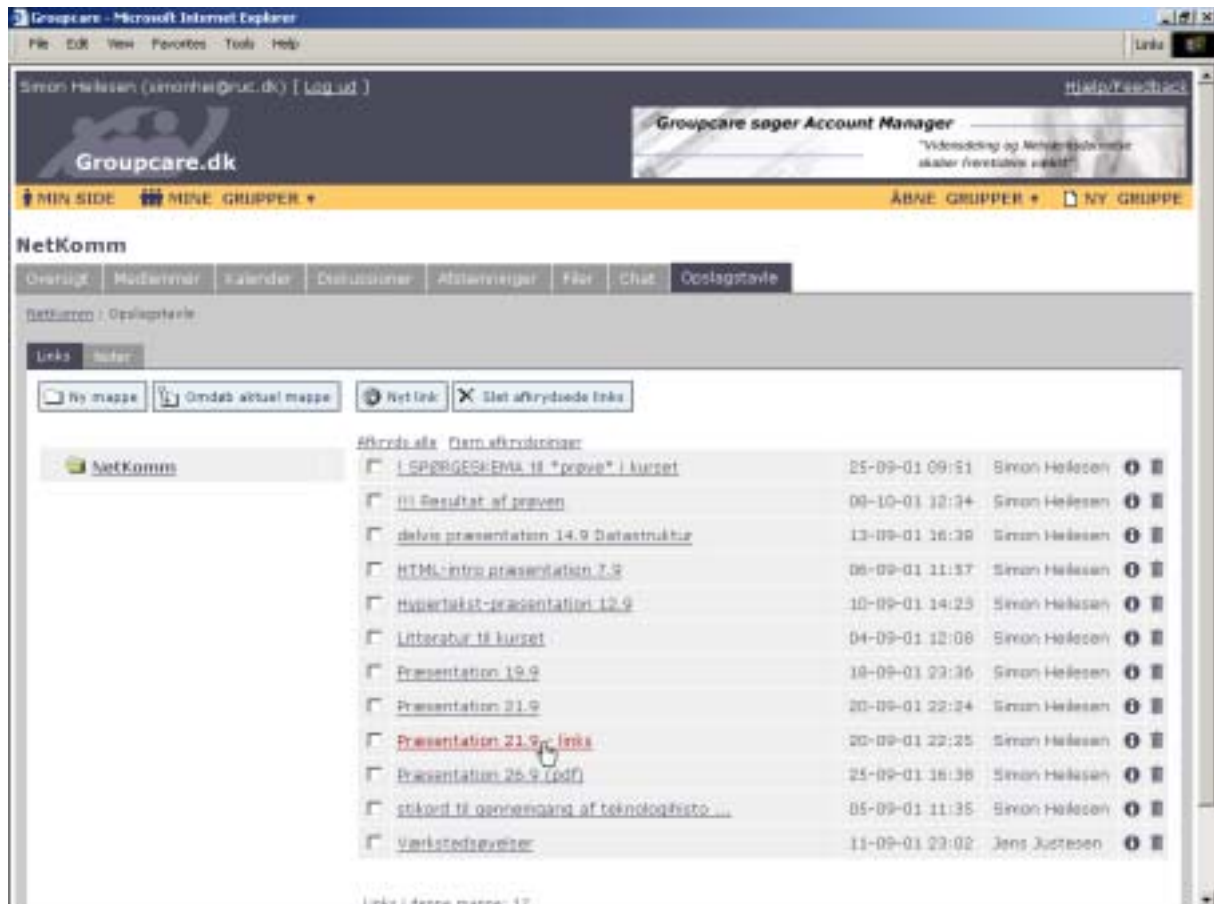
IKT-støtte fra underviserens synspunkt

Groupcare-forsøget opstiller et alternativ til den omsiggribende opfattelse af, at al undervisning skal have en ”kursushjemmeside”, der kan fungere som opslagstavle og arkiv for undervisningen. Forfatteren til denne artikel har konsekvent knyttet web-sider til egne undervisningsforløb siden midten af 1990’ne og har tidligere rapporteret om de muligheder og de vanskeligheder, der er forbundet med en sådan fremgangsmåde (Heilesen 2000). Udgangspunktet dengang var, at den enkelte underviser selv fremstiller og vedligeholder sine web-sider, og der blev ikke taget hensyn til fremkomsten af værktøjer sidst i 1990’ne, som kan oparbejde tekstfiler til web-sider og automatisk publicere dem.

Det kræver et vist know-how at kunne skrive en web-side og få den til at fungere på rette plads på World Wide Web. Man er nødt til at kunne bruge en HTML-editor, og selv om de bedste af slagsen efterhånden ligner tekstbehandlingssystemer, er det alligevel nyttigt selv at kunne gennemskue HTML-koden. Man skal have et minimum af begreb om, hvordan man designer brugervenlige web-sider, og som regel er det også nødvendigt med et vist kendskab til, hvordan man lægger filer ind på serveren. Brugeruddannelse og/eller effektiv support kan løse disse problemer. Men det er både lettere, hurtigere og billigere at benytte et værktøj som Groupcare, der allerede er på WWW, fuldt funktionsdygtigt og med en færdiglavet ”skal” for diverse aktiviteter, som forholdsvis let kan tilpasses den enkeltes behov. Det tager kun få øjeblikke at oprette en ny gruppe, og man kan hurtigt og let føje beskeder, filer og links til det nye undervisningsmodul – og lige så let redigere og fjerne dem igen.

Hvis man vælger at arbejde med ”åbne” grupper, undgår man besværet med at skulle registrere brugere og sende dem brugernavn og passwords. Alt, hvad der er nødvendigt, er en

kort tekst i semesterplan eller lektionskatalog, der fortæller, hvordan de kommende studerende på kurset skal bære sig ad med at komme i kontakt med online-systemet. Ved at have en åben gruppe risikerer man naturligvis, at uvedkommende dukker op på kurset. Det er sket i nogle få tilfælde i det aktuelle forsøg. Men faktisk skal der en vis ihærdighed til for at finde en bestemt gruppe i Groupcare.dk's lange lister over åbne grupper – i skrivende stund er der alene registreret 4.242 grupper i kategorien ”skole og uddannelse”, som forelæsningsrækken er rubriceret under. I dette mylder af grupper ligger der en vis garanti for anonymitet, når blot gruppens navn ikke er alt for iøjnefaldende. Hvis man føler sig generet af uvedkommende, er det en meget enkel sag at fjerne et medlem fra gruppen, og skulle problemet tage overhånd, er det muligt at lukke gruppen for yderligere tilgang.

Figur 2: Opslagstavle med undervisningsmaterialer

En væsentlig forskel mellem et almindeligt web-sted og et groupware-system er, at de materialer, som gøres tilgængelige i det sidste, opnår en vis, om end meget beskedent beskyttelse. For så vidt som at alle gruppemedlemmer kan downloade og videregive de præsentationer og tekster, som underviseren og de andre deltagere har lagt i systemet, er der ikke nogen garanti for misbrug. Men alligevel dæmper man op for den grove krænkelse af ophavsretten, som bl.a. denne forfatter har oplevet i forbindelse med præsentationer, der har været lagt på frit tilgængelige web-sider.

Endelig skal fremhæves den meget væsentlige forskel i kommunikationsformen mellem web-sider og groupware-systemer. Web-sider er beregnet til énvejskommunikation fra underviseren til de studerende. Web-siderne udgør så at sige opslagstavle og bibliotek. Men hvis der skal være en returkanel, er man sædvanligvis nødt til at ty til fx e-mail. Groupware byder på mange-til-mange kommunikation, hvor alle de funktioner og kommunikationssituationer, som indgår i undervisningen kan samles i ét system.

Konkret byder tilrettelæggelse af undervisning vha. et groupware-system tilsyneladende på en række fordele, heraf især:

- Holddeltagerlisten genererer sig selv, efterhånden som de studerende tilmelder sig. Og man kan senere eksportere den til brug for udarbejdelse af karakterlister og kursusbeviser.
- Gruppen har en fælles postliste, så man hurtigt og i én arbejdsgang kan sende direkte e-mail til samtlige deltagere, hvis det haster med at give besked. Knapt så vigtige beskeder kan anbringes på gruppens opslagstavle, hvor medlemmerne finder den, næste gang de logger på systemet.
- Man kan let opbygge et online-bibliotek. Det kan gøres ved hjælp af links fra opslags-tavlen (eller links i noter og diskussionsindlæg) enten direkte til de elektroniske tekster eller til en web-side med en litteraturliste. Men man kan naturligvis også uploade en fil med en litteraturliste enten til filarkivet eller som bilag til et diskussionsindlæg.
- Man kan let opbygge og ajourføre en kursuskalender med mødedage, frister for afleveringer mm.
- Man kan let uploade filer med de opgaver, tekster, noter og præsentationer, som indgår i undervisningen, og om nødvendigt kan man ajourføre sit materiale undervejs i undervisningsforløbet.
- Man har mulighed for at lægge diskussionsindlæg i systemet. Det kan være uddybninger af forelæsningsen, som der enten ikke var tid til, eller som man gerne ville undersøge nøjere. Og de studerende kan stille spørgsmål og få svar, ikke blot fra læreren, men også fra hinanden.

IKT-støtte fra de studerendes synspunkt

Det har, især tidligere hvor internettet var langt mindre udbredt, været fremhævet, at netstøttet undervisning skaber ulighed mellem teknologistærke/-svage og bemidlede/ubemidlede studerende. Ingen af de studerende på kurset har fremført denne klage, men enkelte har dog undervejs bemærket, at de kun havde adgang til online-delen af kurset fra universitetets skrivestuer. Det har imidlertid været et problem af beskedne dimensioner, i og med at den netbaserede del af undervisningen kun udgjorde et supplement til tilstedeværelsesundervisningen og ikke lagde op til konstant eller nøje synkroniseret brug.

Ganske få af de mange studerende havde problemer (dog ikke uløselige) med at benytte Groupcare, og nogle af de mere teknologisk velfunderede studerende var endda ret kritiske over Groupcares trods alt begrænsede funktionalitet. Flere fra begge lejre klagede over, at det var besværligt og tidskrævende at benytte systemet. Det er da også ud fra de studerendes synspunkt en ekstra arbejdsopgave at skulle gå på nettet for at finde beskeder, litteraturlister og undervisningsmateriale. Ekstra indsats i form af aktiv medvirken er en omkostning, som følger med, når man supplerer den konventionelle uddannelse med et virtuelt rum (Cheesman & Heilesen 2002), og formen er endnu så ny, at de studerende er uforberedte på at skulle være opsøgende.

Noget tilsvarende gælder anvendelsen af online-litteratur. Litteraturen til kurset bestod for det meste af tekster, som er tilgængelige online på WWW. Hertil kom et lille kompendium med nogle tekster, som ikke findes i elektronisk form. For en underviser er det herligt at kunne henvise til online-litteratur. Det giver mulighed for at arbejde med litteraturlisten helt frem til og også efter undervisningsstart, det sparer kopierings- og papirarbejde, og det forekommer

indlysende rigtigt at vænne de studerende til at bruge internettet som fremtidens bibliotek. Men mange studerende bryder sig tydeligvis ikke om online-litteratur. Til dels handler det nok om en vis konservatisme, og man må formode, at holdningen til online-værker bliver mere positiv i løbet af nogle år. Men det er klart, at der også bliver væltet nogle byrder over på de studerende: de må selv skrive ud, hvis de ønsker tekster på papir, og de må selv sørge for at samle sig et "kompendium" ved at udvælge den for dem mest egnede litteratur. Det er en uvant situation, og flere reagerede stærkt negativt på den.

Af de forskellige funktioner i Groupcare har især meddelelser om undervisningen og arkivet med undervisningsmaterialer været benyttet flittigt. Det er features som samstemmende roses i evalueringerne: Materialet ligger samlet, og det er nemt at gå til i umiddelbar forlængelse af forelæsningen. De fleste studerende har benyttet systemet to til fem gange om ugen i forbindelse med forberedelse til eller opfølgning på undervisningen. Derimod har diskussionsforumet været benyttet forbavsende lidt, og de relativt få indlæg har ikke væsentligt bidraget til at uddybe undervisningen. De studerendes vurdering er, at diskussionsforumet er overflødigt, når man har mulighed for at mødes ansigt-til-ansigt. Formodningen om, at de mere stilfærdigt eftertænksomme studerende kunne bruge systemet som en brevkasse til at stille spørgsmål efter dagens undervisning har ikke holdt stik. De fleste studerende har rigeligt at lave i en travl hverdag, og de ønsker ikke også at bruge tid på netbaserede diskussioner (som er omstændelige på grund af den tvungne skriftlighed), når det ikke direkte forlanges. Hvis forumet skal blive til glæde for de studerende, skal der arbejdes med at udvikle undervisningsformen, så vi ikke ender med endnu en fin teknisk løsning, som blot savner et formål. For underviseren har det imidlertid, som nævnt, været et gode, at man i et diskussionsforum kan give den uddybning og de litteraturhenvisninger, man ikke lige havde ved hånden i diskussionen i klassen.

Har den groupware-støttede undervisningsform en fremtid?

I det omfang undervisningstilbud i de kommende år forventes suppleret med materialer på internettet, er der klare fordele ved at benytte et groupware-system frem for et almindeligt web-sted. Groupware-systemer er da også på vej ind som fælles institutionssystemer på flere højere læreanstalter herhjemme. Længst fremme er nok Handelshøjskolen i København, hvor SITEScape-systemet er blevet en integreret del af uddannelserne, og hvor der er skabt en finmasket supportorganisation. En sådan er en nødvendighed, hvis et kompliceret værktøj skal integreres i organisationen, samtidig med at dennes arbejdsgange skal udvikles til at udnytte den nye teknologi effektivt.

Som det lille forsøg med Groupcare viser, så er det ikke klaret med en skrivebordsøvelse at supplere konfrontationsundervisningen med virtuelle rum på nettet. Det er relativt let at oversætte de administrative rutiner, som er forbundet med undervisning til det elektroniske medium. Det gælder således kursusplan, kursusbeskrivelse, opslagstavle, pensumliste samt uddeling af kopier. Men det er anderledes vanskeligt at benytte interaktionsmulighederne, her i form af diskussionsforumet, på en meningsfuld måde, så længe man fastholder en konventionel undervisningsform. Hvis vi reelt ønsker at udvikle en hybridform for undervisning, hvor samtalen i det virtuelle rum fortsætter dér, hvor undervisningstimen er slut, så skal undervisningen tilrettelægges på en anderledes måde, så den udfordrer til videre udforskning og diskussion på nettet. Det er ikke nogen ukompliceret opgave, som vi har erfaret gennem andre forsøg (Cheesman & Heilesen 2002), og der er vel egentlig også grund til at overveje, om det rent faktisk er en opgave, som er værd at løse i forbindelse med den ordinære tilstedeværelsesundervisning på en højere læreanstalt. For at den skal være det, skal den nye, hybride undervisningsform kunne bibringe uddannelsen noget som både undervisere og studerende betragter som en værdifuld nyskabelse.

Litteratur

Cheesman, Robin & Simon Heilesen (2002): "Using FLE2 (Future Learning Environment 2) in problem-oriented learning". CNCL Working Papers No. 3, Roskilde University. <<http://www.cncl.ruc.dk/pub/WP-03.pdf>> (28.8.2002)

Heilesen, Simon B. (2000): "Nogle erfaringer med netstøttet undervisning". In: Simon B. Heilesen (Red.), *Universiteter i udvikling - at undervise med IKT*, s. 179-193. København, Samfundslitteratur.

Heilesen, Simon B. & Henning Ørum (2002): "CSCL/W software – det vanskelige valg". CNCL Occasional Papers No. 1_3 Roskilde Universitetscenter <http://www.cncl.ruc.dk/pub/OP-1_3.pdf> (28.8.2002)

Copyright © 2002 Names of authors: The authors assign to CNCL and educational non-profit institutions a non-exclusive licence to use this document for personal use and in courses of instruction provided that the article is used in full and this copyright statement is reproduced. The authors also grant a non-exclusive licence to CNCL to publish this document in full on the World Wide Web and in printed form. Any other usage is prohibited without the express permission of the authors.